

FÅGELLIVET PÅ HÄLLESKOGSBRÄNNAN EFTER BRANDEN

VOF:s fågelinventering på brandområdet 2015/16

Text och bild: Lemnart Waara

Våren 2015 startade Västmanlands Ornitologiska Förening (VOF) ett inventeringsprojekt på hela det stora brandområdet – i fortsättningen kallad Hälleskogsbrännan – som en longitudinell studie på ny- och återetablering av fågelarter. Drygt 20 medlemmar deltar i det femåriga projektet som finansieras av Naturvårdsverket/Alvins fond och bedrivs i samarbete med SOF BirdLife, SLU (doc. Grzegorz Mikusinski) och Länsstyrelsen i Västmanland (Markus Rehnberg).

Fokus ligger på hackspettar, skogshöns, ugglor, skogsmesar, skogsduva, skogssnäppa, enkelbeckasin, matskärra, trädlärka, stenskvätta, rödstjört, gransångare, tömskata, domherre, ortolansparv samt fiskguse och lommar. Inventeringen görs som linjetaxering längs 10 vägsträckor med en total längd av 60 km. Inventeringsprojektet startade innan området öppnats för allmänheten, av säkerhetsskäl kunde inventeringen endast ske genom att vi gick två och två på träsäkrade vägar.

Inventeringen har genomförts under första dekaden i mars, april, maj och juni. Årets inventeringar pågår och några resultat föreligger inte med undantag för spillkråka och tretåig hackspett som presenteras i artikeln.

Utvidgad inventering av spillkråka och tretåig hackspett.

Under hösten 2015 fick VOF signaler om att antalet spillkråkor och tretåiga hackspettar ökat. Vi beslöt att utvidga projektet genom att systematiskt inventera dessa hackspettar. I oktober 2015 konstaterade vi en ökning av samtliga i området förekommande hackspett-

Tretåig hackspett, födösök på tall

Förekomst av tretåig hackspett och spillkråka på Hälleskogsbrännan i mars/april 2016.

Art	Obs hela reser+eko	Obs hela reser+eko ind/km ²	Täthet hela reser+eko ind/km ²	Täthet hela reser+eko ind/km ²	Beräk tot hela reser+eko	Beräk tot reser+eko
Tretåig	93	79	0,84	1,0	118	79
Spillkråka	67	35	0,6	0,45	85	36

tar. Särskilt markant var ökningen av spillkråka som fördubblades i antal fynd (från 27 till 64) och tretåiga som ökade från noll under mars-juni till 31 i oktober.

Under våren 2016 har vi fortsatt inventeringen av spillkråka och tretåig hackspett. Fyra personer har med play-back (en etablerad vetenskaplig metod) inventerat merparten av vägarna på Hälleskogsbrännan. För att få en indikation på antalet revir behöver vi uppgifter över antalet hanar. Dessa har inte alltid kunnat säkert identifieras eftersom både hane och hona för både tretåig och spillkråka trummar.

Spillkråkan är också jämfört med tretåig rörligare och samma individ kan således ha noterats på fler punkter trots att vi gjort allt för att undvika dubbelräkningar och kvalitetsåtgärder. De vägar vi inventerat representerar förekommande biotoper, olika brandtyper och grader av bränd skog. Projektet kommer att fortsätta kommande år för att se trender och om invasionen kommer klinga av framöver.

Totalt 111 km väg har inventerats på hela området samt 78,5 km på den del som utgör Naturreservat + Eko-park. Täthet beräknas som antal observerade hackspettar per km² under antagande av att varje inventerad kilometer väg "täcker" 500 meter på var sida.

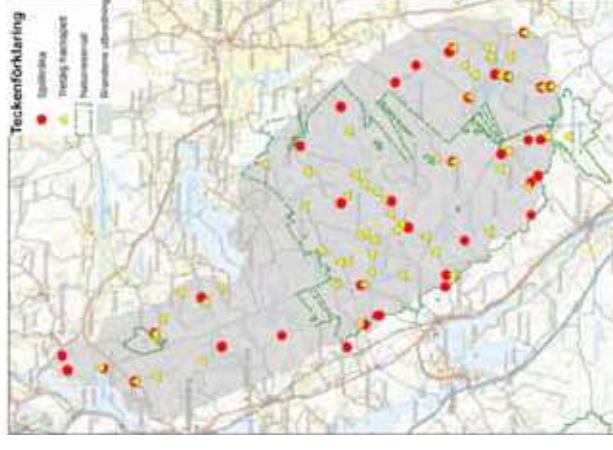
Täthetsvärdet har sedan multiplicerats med den totala ytan för Hälleskogsbrännan respektive Naturreservat och Eko-park och därmed erhålles ett värde för antalet sannolika individer av respektive art på hela respektive

delar av området.

Vi kan konstatera en något större täthet av tretåig inom Naturreservatet och Ekoparken och en större täthet av spillkråka utanför.

Skillnaderna är dock inte stora. En stor del av Hälleskogsbrännan utomför NR/EKO är hårt bränd och skogen i de norra delarna nerhuggen. Kartan nedan visar utbredningen på brandområdet av observerade spillkråkor och tretåiga hackspettar.

Med utgångspunkt i hur många hanar vi observerat – dels säkert identifierade samt

bedömt sannolika trummande hanar – får vi ett maximalt spann på antalet revir av tretåig på 45 – 55 samt spillkråka 25 – 35. Risken för dubbelräkningar av observerade hackspettar medför att uppgiften endast är en grov indikation. Det faktiska antalet häckningar i år kan således var väsentligt lägre.

Ett rimligt antagande är att en stor del av de tretåiga hackspettarna kommit in i brandområdet från övriga delar av länet. Framtida rapporter får visa om vi har färre hackspettar av arten tretåig i andra delar av länet.

Hur hittar den tretåiga hackspetten och spillkråkan till brandområdet? Vi har ställt frågan till de hackspettforskare vi konsulterat i projektet. Ingen har något entydigt svar. Dels nämns möjligheten att hackspettar via doft hittar till bränd skog där det finns döda eller döende träd med lämpliga insekter. En annan handlar om att t.ex tretåig hackspett är betydligt rörligare under hösten – än vi tidigare antagit - och så hittar de till de brända träden med födotillgång. Kanske svaret är en kombination av de två. ■

Inventeringsgrupp hackspettar:

Lennart Waara

Roland Waara

Sören Larsson

Erik Westman

Spillkråkan visar en markant ökning med dubbel så många fynd under hösten 2015 jämfört med våren samma år (27 till 64).

MÄLARDALENS
REHAB CENTER

Hos oss tränar du efter ditt eget personliga program. Du får den behandling just din kropp och själ behöver.

Vi erbjuder SJUKGYMNASTISK behandling, friskvård och rehabilitering till både privatpersoner och företag. Vi har vårdavtal med Västmanlands läns landsting.

Du hittar oss i Kanalhuset i Hallstahammar. Ring oss gärna så får du veta mer: 0220-122 30.

www.malarrehab.se

Röd glada *Milvus milvus*

FOTO: KJELLE EKELUND

Röd glada, karaktärsfågel i Skåne, observeras numera varje år i Västmanland. Drygt 20 rapporter finns i Artportalen under första halvåret i år.

I slutet av juli 2013 dök glador upp i Västmanland i en omfattning som aldrig tidigare hade skådats. Uppträdandet kan närmast betecknas som invasionsart och pågick till mitten av september men med en kulmen i början av augusti. Det handlade uppenbarligen mest om ettåriga fåglar (2K) men också en och annan äldre fågel.

Gladan är en god segelflygare och manövererar skickligt genom att vrida på stjärten och vingarna i olika vinklar.

Röd glada trivs i omväxlande och kuperat landskap med både skog och öppen mark och närhet till sjöar. Gladan bygger gärna sitt bo i skogsbyn. Boet byggs av kvistar och grenar och liknar ett kråk- eller vråkbo. I månadsstiftet april-maj läggs 2-4 ägg som kläcks efter ca en månad. Efter 7-8 veckor är ungar flygfärdiga men de återvänder till boet ytterligare 2-3 veckor för att bli utfodrade.

Röda gladan lever av as av allehanda slag men fångar även gnagare, grodor och småfåglar. Hon kan stjäla föda från andra rovfåglar genom att förfölja och slå mot dem så att de

tappar sitt byte. Gladan spanar gärna längs vägarna efter trafikdödade djur.

Under 1970-talet var röd glada på väg att försvinna som häckfågel i Sverige på grund av förföljelse och miljögifter. Mycket tack vare projektet Projekt Glada, initierat av Världsnaturfonden, så är arten numera relativt vanlig i Skåne. Enligt SOF finns det 2009 cirka 1950 par i Sverige, varav 1800 par i Skåne. Till år 2015 ökade antalet ytterligare till cirka 3000 häckande par i landet.

De flesta röda glador flyttar söderut mot Medelhavet under oktober men något hundratal stannar i Skåne hela vintern. ■

FOTO: KJELLE EKELUND